

Vesna GIRARDI JURKIĆ, Kristina DŽIN, Aleksandra PAIĆ, Zrinka ETTINGER-STARČIĆ

VIŽULA KOD MEDULINA REZIDENCIJSKA MARITIMNA VILA: ISTRAŽIVAČKA KAMPANJA 2011.

UDK 902.034(497.5-3 Istra-13)

Prethodno priopćenje
Primljeno: 13.05.2012.
Odobreno: 23.08.2012.

Prof. dr. sc. Vesna Girardi Jurkić

Mr. sc. Kristina Džin,
Međunarodni istraživački centar za arheologiju
Instituta Ivo Pilar Pula, p.p. 554,
52103 Pula, Hrvatska
e-mail: kristina.dzin@pu.t-com.h

Aleksandra Paić,
Sveučilište Jurja Dobrile,
I. Matetića Ronjgova 1,
52100 Pula, Hrvatska
e-mail: aleksandra_paic@net.hr

Zrinka Ettinger-Starčić,
Lošinjski muzej,
51550 Mali Lošinj, Hrvatska
e-mail: zrinka@muzej.losinj.hr

Tijekom rujna 2011. g. nastavljeno je arheološko istraživanje sjevernog dijela rezidencijske maritimne vile smještene na zapadnoj strani poluotoka Vižula kod Medulina. Otkrivena je i istražena prostorija 58 do kamena živca. Iskapanje je pratilo stratigrafske slojeve od površine do dna prostorije. Otkriveni su ranosrednjovjekovni ulomci crne grube keramike sa zrcima kvarca, ukrašeni širokim valovnicama, kasnoantička keramika te nekoliko kasnoantičkih brončanih novčića. Zanimljivo je otkriće nožica i ulomaka staklenih svijetloplavih čaša iz 3. st.

Iskapanja najdonjeg sloja je otkrilo mrežu temeljnih zidova najstarije arhitekture na živoj stijeni koji su u istoj ravnini s najstarijim zidovima prve Augustove faze vile. Nađeni su fragmenti fine reljefne keramike – *terrae sigillatae*, iz istog razdoblja, ukrašene cvjetićima i brađavicama. Otkriven je veliki (muški) brončani prsten, staklena sedefna perla ženske ogrlice te više primjeraka brončanog novca. U zasipnom materijalu iskopane su i mozaičke crno bijele kockice te veliki brončani čavli. Velike krovne tegulae s pečatom Q. Clodius Ambrosius i Glabrio Glabronis, nađene neposredno na najstarijim temeljnim zidovima iz 1. st., ukazuju na ostatke građevinskih elemenata najstarije faze vile.

Ključne riječi: Vižula kod Medulina, maritimna vila, ranosrednjovjekovna keramika, kasnoantička keramika, *terra sigillata*, nakit, mozaik, staklo, novac.

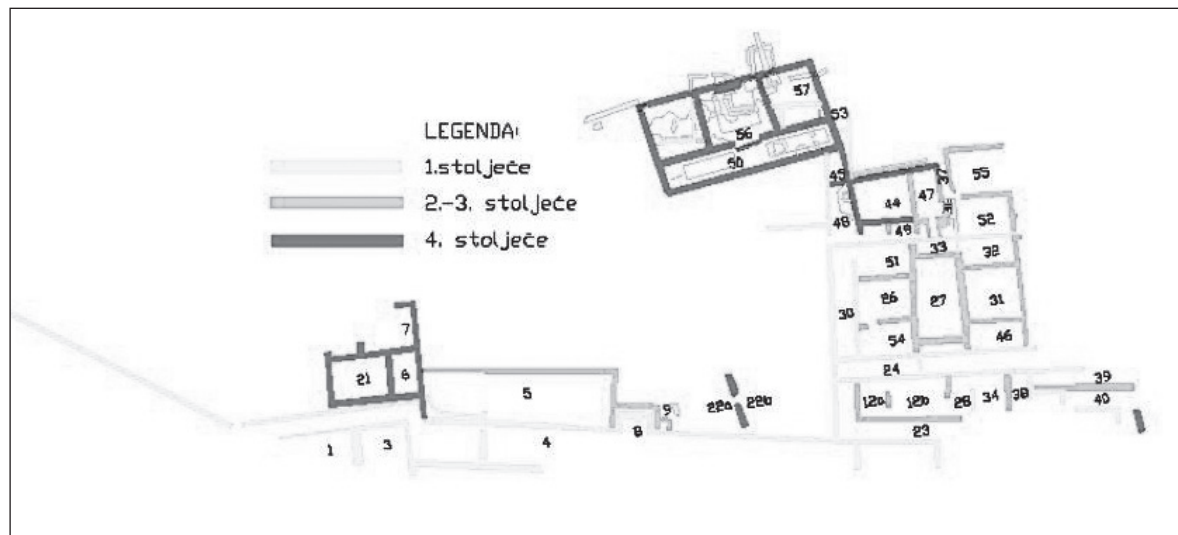
Tijekom rujna 2011. g. nastavljeno je arheološko istraživanje sjevernog dijela rezidencijske maritimne vile smještene na zapadnoj strani poluotoka Vižula kod Medulina.¹ U ovoj istraživačkoj fazi otkrivena je i istražena prostorija 58 do kamena živca.

Tijekom sustavnog arheološkog istraživanja lokaliteta pronađeni su ulomci opeka (*tegulae*) koji pripadaju radionici Kvinta Klodija Ambrozija – Q. Clodi Ambrosi.

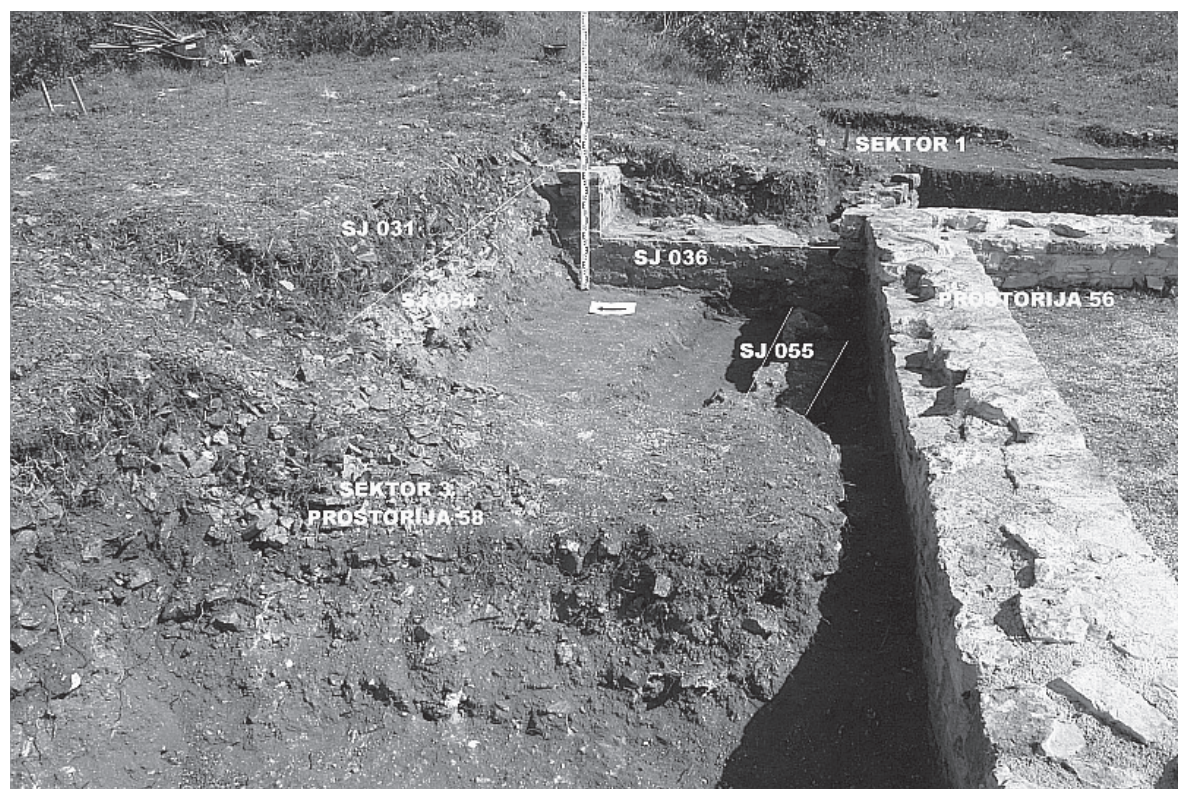
Tegule s radioničkim pečatom Kvinta Klodija Ambrozija karakteristične su po utisnutim slovima pečata i po nedostatku okvira kartuše. Otkrivene su na širokom sjevernojadranskom području, međutim, najbrojnije su u sjeveroistočnom dijelu Sjevernog Jadrana². Ovaj podatak bitan je za smještaj same radionice u Akvileju, a važan je podatak i da su poznata samo dva različita tipa pečata što je pojedine autore dovelo do zaključka

¹ Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Konzervatorski odjel u Puli dana 1. rujna 2011. g. donijelo je Rješenje kojim se Centru za arheološka istraživanja Instituta Pilar – MIC-u za arheologiju dozvoljava arheološko istraživanje poluotoka Vižula Klasa: UP I 612-08/10-08/0355 Urbr.:532-04-13/3-11-05; Arheološko istraživanje na terenu provedeno je od 5. do 24. rujna 2011. g., a od 1. listopada do 20. studenog i studijska obrada dokumentacije i istražene građe iz kampanje 2011.
² Gregorutti, 1886, 234; Matijašić 1987, 509 – 510; Matijašić 1995, 59; Džin – Girardi Jurkić 2005, 32; Džin 2006, 9, 22; Zlatunić 2010, 32 – 33 i dr.

Slika 1. Vižula, plan lokaliteta, sektor 2.

Slika 2. Vižula, arheološki radovi u prostoriji 58 – početak istraživanja,

³ Matijašić 1987, 511⁴ I. Pedišić i E. Podrug pomoću velikog broja tegula pronađenih u Burnumu predlažu novi vremenski okvir za dataciju pečata iz radionice Kvinti Clodi Ambrosi. Dakle, važni za kronološko određivanje radionice Kvinta Klodija Ambrozija su najjednostavniji Pansianini pečati, odnosno pečati tipa za koje se pretpostavlja da su Augustovi, dok kasniji nisu pronađeni. Pedišić i Podrug navode 41. g. posl. Kr. kao terminus ante quem non. Naime, tada s pečatiranjem opekarskih proizvoda počinje legijska tvornica, odnosno tvornica XI legije (legio XI Claudia pia fidelis). Autori tvrde da uvoz tegula i drugog građevinskog materijala iz ostalih radionica nije bio potreban te bi se datacija pojave pečata iz radionice Kvinta Klodija Ambrozija u Burnumu mogla datirati u prvu polovicu 1. st., Pedišić – Podrug, 2007, 97.

da je radionica vlasnika Kvinta Klodija Ambrozija kratkovječna, ali je izvoz proizvoda same radionice bio vrlo razvijen³.

Ulomak tegule pod inventarnim brojem MV2010/92 pronađen je kao integralni dio SJ 032 (Sl. 1., 2. i 9.). SJ 032 je građevina od tegula međusobno povezanih žbukom i s unutarnje strane premazanih slojem žbuke. Dimenzije SJ 032 su 3 m x 2,5 m x 3 m, a širina zidova kreće se od 50 cm do 30 cm. Pronalazak tegule s pečatom radionice Kvinta Klodija Ambrozija svakako je terminus ante quem non.

Tegule s pečatom radionice datirale su se u široko razdoblje, odnosno od 1. st. do 1. pol. 2. st. Zahvalju-

jući novim spoznajama omogućena je datacija u uže razdoblje, odnosno građevinskom materijalu iz Burnuma, datacija tegula s pečatima radionice Kvinta Klodija Ambrozija mogla bi biti ranija.⁴

Nadalje, tijekom arheoloških istraživanja pronađeni su i manji ulomci mramornog materijala. Arheološki kompleks na lokalitetu Vižula zasigurno je bio bogato opremljen luksuznim materijalom ali je tijekom vremena opustošen. Dva mramorna ulomka samo su mali dio bogatog inventara vile na Vižuli.

Ulomak pod inventarnim broje MV2010/93 pronađen je u sondi 5, SJ 031 (Sl. 3. i 10.). SJ 031 nasipni je sloj koji se sastoji od zemlje pomiješane s građevinskom

Slika 3. Vižula, arheološki radovi u prostoriji 58, istraživanje s naznačenim stratigrafskim jedinicama (SJ), SJ 054, pogled prema zapadu

Slika 4. Vižula, SJ 036, SJ 054, SJ 055, pogled prema istoku

Slika 5. Vižula, SJ 055, žbuka na južnom profilu zida

šutom i ulomcima keramike pa se materijal iz ovog sloja ne može koristiti u svrhu datacije.

Mramorni ulomak je dio dekoracije od bijelog mramora srednjeznate strukture, najvjerojatnije grčkog porijekla i dio je profilirane klupice, tj. graničnog dijela između zidnih i podnih površina. Profilirane mramorne klupice uglavnom su se izrađivale od bijelih mramora sitnoznate i srednjeznate strukture, ali bijele je mramore nemoguće optički prepoznati što naravno iziskuje detaljnu laboratorijsku analizu⁵.

Ulomak mramora pod inventarnim brojem MV2010/94 dio je zidnih ili podnih obloga, također grčkog porijekla i prepoznat je kao zeleni porfid serpen-

tin, *lapis lacedaemonius*⁶. Ulomak zelenog serpentina pronađen je u SJ 035 kao dio građevinske šute (Sl. 4. i 11.). SJ 035 je sloj urušenja sa zidova SJ 036, SJ 039 i SJ 040 te recentnijeg nasipa, a sastoji se od zemlje, kamena i žbuke. Materijal iz ovog sloja, kao uostalom i arheološki materijal iz SJ 031, ne može biti oslonac za dataciju istog.

Dio mramornog materijala stručno je obrađen ranije, a ulomci pronađeni 2010.⁷ g. nadopunjavaju sliku o dekoraciji i raskoši vile na poluotoku Vižula⁸.

Među mnogobrojnim ulomcima staklenog materijala pronađenog na Vižuli izdvojen je ulomak pod inventarnim brojem MV2010/90⁹. Ulomak je pronađen u SJ 038 (Sl. 5. i 6.). SJ 038 je zapuna SJ-a 032, a sastoji se od tegula, kamena i zemlje.

Ovdje se radi o ulomku staklene boce loptastog tijela s ljevkastim vratom tipa Isings 104b. Boce ovog tipa koristile su se kao prilozima u grobovima s inhumacijom, ali i za kućnu uporabu (za čuvanje vina te kao stolno posuđe)¹⁰. Boce loptastog tijela datiraju se u 2. pol. 3 st. i 1. pol. 4. st., a proizvodile su se u rajnskom radionicama¹¹.

Od keramičkog materijala pronađenog na lokalitetu posebno mjesto zauzimaju 4 ulomka zdjele MV2010/89, 1 – 4. Ulomci su pronađeni u SJ 050, odnosno u sloju masne smeđe zemlje s malo ulomaka keramike i nešto ugljena (SL. 7. i 8.). SJ 050 nalazi se iznad matične stijene SJ 042.

Zdjela ima vodoravno izvučeni obod, a prijelaz iz stijenke u obod naglašen je rebrom, dno joj je ravno, a stijenka blago narebrena¹². Zdjela predstavlja važan *terminus post quem* za dataciju izgradnje zida SJ 033 jer se dio zdjele nalazio ispod zida SJ 033. Žid SJ 033 je suhozidna konstrukcija od kamena i ulomaka tegula širine 40 cm.

Slika 6. Vožula, SJ 057, pogled prema istoku

⁵ Gobić-Bravar 2006, 318

⁶ Gobić-Bravar 2006, 316 – 317

⁷ Girardi-Jurkić – Džin – Paić – Ettinger-Starčić 2010, 489 – 504

⁸ Vižula near Medulin./ Maritime residential villa: investigation campaign 2010

⁹ Đ. Gobić-Bravar obradila je mramorni materijal iz vile na Vižuli pronađen tijekom kopnenih i podvodnih arheoloških istraživanja do 2005. g. Autorica prepoznaje 20 vrsta obojenih mramora te 3 osnovne vrste bijelog mramora i pojedinačno ih opisuje (struktura mramora, mjesto vađenja te pretpostavlja izgled prostorija vile), Gobić-Bravar 2006, 315 – 321

¹⁰ Zahvaljujem kolegi mr. sc. Berislavu Štefancu na pomoći

¹¹ Arveller-Dulong – Arveller 1985

¹² Primjeri ovih boca pronađeni su i na sjevernoitalskim lokalitetima pa je stoga teško reći odakle su dospjele na Vižulu, Arveller-Dulong – Arveller 1985,

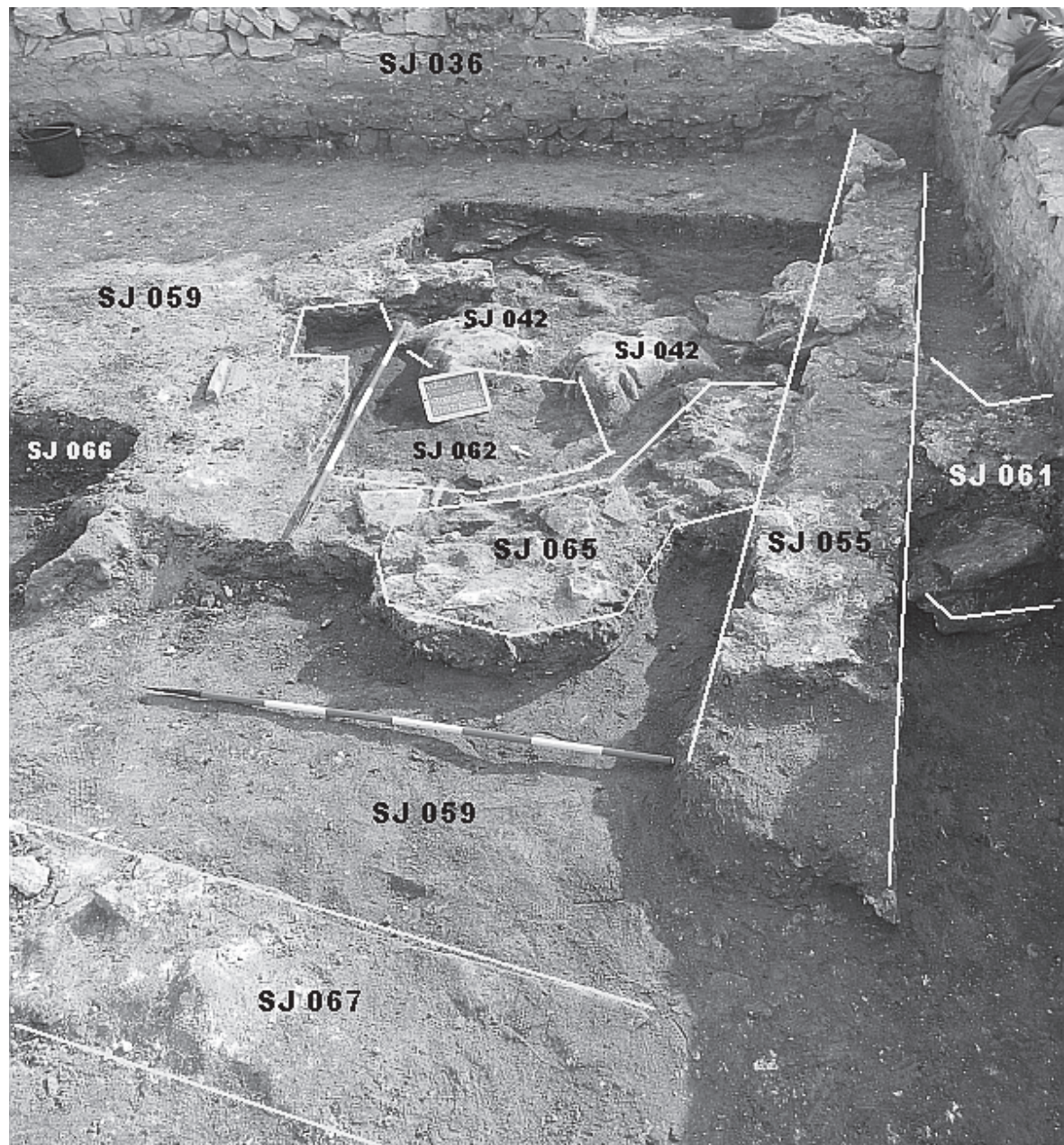

Slika 7. Vižula, SJ 058, pogled prema sjeverozapadu

Slika 8. Vižula, SJ 055, SJ 060, SJ 061, SJ 065, pogled prema istoku

Slika 9. Vižula, SJ 036, SJ 042, SJ 055, SJ 059, SJ 061, SJ 062, SJ 065, SJ 066, SJ 067, pogled prema sjeveroistoku

Slika 10. Vižula, SJ 067, pogled prema zapadu

Slika 11. Vižula, SJ 036, SJ 042, SJ 042, SJ 66, SJ 067, pogled prema jugoistoku

NUMIZMATIČKI NALAZI¹³

Sustavnim arheološkim istraživanjima lokaliteta antičke rezidencijalne maritimne vile na poluotoku Vižula pokraj Medulina provedenim 2011. g. pronađeno je ukupno 11 primjeraka rimskog carskog. Numizmatički nalazi pronađeni su u prostoriji 58, stratigrafskim jedinicama 054 (kat. br. 9 i 11), 059 (kat. br. 4, 6, 7 i 10), 062 (kat. br. 3) i 066 (kat. br. 1, 2, 5 i 8).

Pronađenih 11 primjerka novca pripada 4. st., čime je potvrđena činjenica da je novac 4. st. najzastupljeniji novac ove rimske vile. Od 11 primjeraka samo se je jedan mogao precizno odrediti (kat. br. 1), a ostatak se može podijeliti u skupinu kojoj je bilo moguće odrediti cara koji ga je iskovao i/ili tip po prikazu i/ili legendi na reversu. Kovnica je vidljiva tek na 2 primjerka: po jedan iz Akvileje (kat. br. 1) i Nikomedije (kat. br. 9). Zbog loše očuvanosti jedan primjerak novca (kat. br. 11) nije se mogao preciznije odrediti, no prema svojoj kvaliteti i fizičkim karakteristikama može ga se datirati u 4. st. Većina novca pripada članovima Konstantinove dinastije.

Pronađeni novac pripada uglavnom sitnim brončanim nominalama male vrijednosti koje ukazuju na vrijeme propadanja države te kolaps, nekada, uspješnog novčarskog sustava i gospodarstva. Navedeno potvrđuju i novci Konstancija II i Konstansa te Konstancije Gala i Julijana II, s legendom *FEL(icium) TEMP(orum) REPARATIO*¹⁴. Ovaj tip novca predstavlja najčešći i najbrojniji tip novca 4. st. (kat. br. 3, 4 i 6). Ostali tipovi 4. st. su: *CAESARVM NOSTRVM VOT/V* (kat. br. 1), *GLORIA EXERCITVS*¹⁵ (kat. br. 2), *SPES REIPUBLICAE*¹⁶ (kat. br. 5, 7 i 8), *SECVRITAS REIPUBLICAE*¹⁷ (kat. br. 9), *VICTORIA AVG/AVGG*¹⁸ (kat. br. 10).

Pronađeni numizmatički nalazi, kao i prijašnjih godina, potvrdili su da se radi o vili na terase koja je imala

nekoliko građevinskih faza i koja je u antičko vrijeme bila pregrađivana radi izgradnje monumentalne kasno-antičke rezidencijalne vile¹⁹ tijekom 4. st. Dokaz koji nam govori tome u prilog je prostorija 58 u kojoj je u istoj stratigrafskoj jedinici, 062, zajedno pronađen novac Konstancija II. (kat. br. 3) i ulomak keramike tankih stijenki (*terra nigra*, N 58) ukrašen žigosanim ukrasom, koji se datira u 1. st. Temeljem navedenog može se zaključiti da je prostorija 58, tijekom 4. st. do temelja srušena te nanovo izgrađena.

KATALOG

Pronađeni novac različite je kvalitete. Većina novca, zbog same kvalitete tla i neposredne blizine mora, je loše očuvana, izlizana, oštećena i fragmentirana. Stoga se kod određenog broja novca mogao odrediti samo tip reversa, a ne i točno odrediti vladara. U drugim slučajevima mogao se utvrditi vladar i tip reversa, ali se nije mogla utvrditi kovnica. Novac koji je u cjelini identificiran određen je prema RIC-u²⁰.

Kataloški obrađeni primjerci podijeljeni su u dvije skupine. Prvu skupinu čini carski novac grupiran prema godinama vladanja poznatih careva, a drugu neodređivi novci kronološki grupirani.

Fotografije novca napravljene su digitalnim mikroskopom. Dio legende, pa i čitava legenda, na aversu ili reversu koja je nečitka ili nedostaje stavljena je u uglatu zagradu. Kovnice i nominale kao i imena vladara u kataloškim jedinicama navedeni su na latinskom jeziku.

U katalogu je novac obrađen ovim redom: redni broj, avers, revers, nominala, težina, promjer, os, kovnica, vrijeme kovanja, oznaka po RIC-u te mjesto nalaza.

¹³ Kuhinjsko posuđe sličnog oblika pronađeno je i na lokalitetu Castropola 40 u Puli. Keramički materijal s lokaliteta obradila je A. M. Majkić te zaključila da se radi o kuhinjskom posuđu nepoznatog porijekla koje oblicima podsjeća na "srednjerimsko posuđe", odnosno Middle Roman VII te ga datirala u 2. st. - 3. st., Zlatunić, 2010, 14, 25

¹⁴ Nastavlja se obrada rimskog carskog brončanog novca pronađenog sustavnim arheološkim istraživanjima na lokalitetu Vižula kod Medulina. Pogledati: Z. Ettinger Starčić, Rimski carski novci s lokaliteta Vižula kod Medulina, Jurišićev zbornik, Zagreb, 2009., 163 - 178. (dalje Ettinger 2009.); Z. Ettinger Starčić, Rimski carski novci s lokaliteta Vižula kod Medulina. Arheološka istraživanja 2005.-2006., HAnt 19, Pula, 2010., 275 - 284. (dalje Ettinger 2010.), Girardi-Jurkić - Džin - Paić - Ettinger-Starčić 2010, 489 - 504 Vižula near Medulin./ Maritime residential villa: investigation campaign 2010

¹⁵ HAnt 20, Pula, 2011., (dalje Ettinger 2011)

¹⁶ Legenda se može prevesti kao "obnova sretnih vremena", a prikazuje vojnika kako kopljem probada palog konjanika. Ovaj tip novca predstavljen je kao dio novčane reforme Konstancija II. i Konstansa iz 348. g. te od tada svi novci na reversu nose legendu *FEL TEMP REPARATIO*. Prikaz "Falling Horseman" bio je omiljeni tip reversa Konstancija II. Nakon smrti Konstansa 350. g. prikaz postaje najomiljeniji tip desetljeća, koji će koristiti Magnećije (samo u početku), Konstancije Gal i Julijan kao cezari pod Konstancijem II. Kad je Julijan nadživio i naslijedio Konstancija II. ovaj tip reversa je povučen odnosno prikaz nestaje kada Julijan postaje Augustom (360. g.). Prikaz palog konjanika pojavljuje se u četiri varijante.

¹⁷ Ovaj tip javlja se od 336. do 342. g. i to u dvije varijante, starijoj, s prikazom dva vojnika koji stoje jedan nasuprot drugomu, a između njih se nalaze dva bojna znaka, i mlađoj, s jednim bojnim znakom.

¹⁸ Ovaj tip novca s prikazom vladara u vojnoj opravi koji u desnoj ruci drži globus, a u lijevoj koplje, omiljen je vladarima Konstanciju II. i Julijanu II, te traje od 357. do 361.g.

¹⁹ Ova legenda odgovara prikazu božice pobjede, Viktorije, koja u rukama drži vijenac i palminu grančicu. Tip pripada razdoblju Valentinijanove dinastije.

²⁰ Prikaz dviju Viktorija, jedne nasuprot druge, s vijencem u ruci.

CONSTANTINVS II IVNIOR

(s titulom cesar 317.-337., s titulom august 337.-340.)

Av: CO[NSTANTINVS IVN] NOB C.

Poprsje s lovorovim vijence,
plaštom i oklopom lijevo, točkasti obrub.

Rv: CAESARVM NOSTRORVM VOT/ V
U vijencu, u odsječku •[A]QT, točkasti obrub.

AE 3, 3,30 g, $\text{Æ}17,7$ mm, -

Kovnica: Aquileia, 320.- 321. g.

RIC 95

Vižula, sektor II, pn 8, prostorija 58, SJ 066, 22.09.2011.

CONSTANS

(s titulom august 337.- 350.)

Av: Legenda nije vidljiva.

Poprsje s perlastim dijademom,
plaštom i oklopom desno.

Rv: Legenda nije vidljiva.

Dva vojnika stoje jedan nasuprot drugomu, a između
njih se nalaze jedan bojni znak.²¹

AE 4, 1,50 g, $\text{Æ}15,1$ mm,

Neutvrđena kovnica

337.- 342. g.

RIC ?

Vižula, sektor II, pn 10, prostorija 58, SJ 066,
22.09.2011.

CONSTANTIVS II

(s titulom august 337.- 361.)

Av: [...] IVS[...]

Poprsje s perlastim dijademom, plaštom i oklopom
desno, u polju lijevo A, točkasti obrub.

Rv: [FE]L [T]EM[P RE]-PARA[TIO]

Vojnik kopljem probada palog konjanika, točkasti
obrub.

AE 3, 2,40 g, $\text{Æ}18,7$ mm,

Neutvrđena kovnica

348.- 354. g.

RIC ?

Vižula, sektor II, pn 7, prostorija 58, SJ 062, 21.09.2011.

²¹ O monumentalnosti vile vidi Bravar
Gobić, Đ., Antički mramori s arheološkog
lokaliteta Vižula kod Medulina, HAnt 14,
Pula, 2006, 303 – 313.

CONSTANTIVS II

(s titulom august 337.- 361.)
ili

CONSTANS

(s titulom august 337.- 350.)

Av: [...] AVG

Poprsje s perlastim dijademom,
plaštom i oklopom desno.

Rv: [FE]L TEM[P RE-PARATIO]

Vojnik kopljem probada palog konjanika, u polju
lijevo A.

AE 3, 1,50 g, Æ 17,6 mm,

Kovnica neutvrđena

348.- 354. g.

RIC ?

Vižula, sektor II, pn 5, prostorija 58, SJ 059,

19.09.2011.

IVLIANVS II

(s titulom cezar 355.- 361.)

Av: DN IVLI [ANVS NO]B [C]AES

Gologlavo poprsje s plaštom i
oklopom desno, točkasti obrub.

Rv: [SPE]S R[EI PVBLICAE]

Vladar u vojnoj opravi okrenut ulijevo, u desnoj ruci
drži globus, a u lijevoj koplje,

u odsječku T•.

AE 3, 1,90 g, Æ 17,8 mm,

Neutvrđena kovnica

357.- 361. g.

RIC ?

Vižula, sektor II, pn 9, prostorija 58, SJ 066,

22.09.2011.

CONSTANTIVS GALLVS

(s titulom cezar 351.- 355.)
ili

IVLIANVS II

(s titulom cezar 355.- 361.)

Av: Legenda nije vidljiva
Gologlavo poprsje s plaštom i oklopom desno,
u polju lijevo A²², točkasti obrub.

Rv: [FEL TE]M[P RE-P]AR[ATIO]
Vojnik kopljem probada palog konjanika.

AE 3, 5,00 g, Æ 19,6 mm, -

Neutvrđena kovnica

351.- 358. g.

RIC ?

Vižula, sektor II, pn 4, prostorija 58, SJ 059,
19.09.2011.

CONSTANTIVS II

(s titulom august 337.- 361.)
ili

IVLIANVS II

(s titulom cezar 355.- 361.)

Av: DNC[...] ²³

Poprsje s perlastim dijademom,
plaštom i oklopom desno, točkasti obrub.

Rv: SPE[S R]EI-[P]VBLICE
Vladar u vojnoj opravi stoji lijevo, u desnoj ruci drži
globus, a u lijevoj koplje, točkasti obrub.

AE 3, 1,00 g, Æ 16,5 mm, -

Neutvrđena kovnica

357.- 361. g.

RIC ?

Vižula, sektor II, pn 6, prostorija 58, SJ 059 istok,
19.09.2011.

²² Roman Imperial Coinage, vol. I-X,
London.

²³ Po prikazu ovaj tip ima legendu GLO-
RIA EXERCITVS.

CONSTANTIVS II

(s titulom august 337.- 361.)

ili

IVLIANVS II

(s titulom cesar 355.- 361.)

Av: Legenda nije vidljiva.

Poprsje s perlastim dijamdom, plaštom i oklopom desno, točkasti obrub.

Rv: Legenda nije vidljiva²⁴.

Vladar u vojnoj opravi stoji lijevo, u desnoj ruci drži globus, a u lijevoj koplje, točkasti obrub.

AE 4, 1,80 g, Æ 15 mm,

Neutvrđena kovnica

357.- 361. g.

RIC ?

Vižula, sektor II, pn 11, prostorija 58, SJ 066,

22.09.2011.

NEODREDIVI NOVAC

Av: Legenda nije vidljiva.

Poprsje s perlastim dijamdom, plaštom i oklopom desno²⁵.

Rv: [SE]CV[RITAS-REIPVBLIC]AE

Viktorija kreće ulijevo, drži vijenac i palminu grančicu, u odsječku SMNA.

AE 3, 2,10 g, Æ 18,5 mm,

Kovnica: Nicomedia

364.- 378 g.

RIC ?

Vižula, sektor II, pn 28, prostorija 58, SJ 054,

16.09.2011.

Av: [...]S PF AVG²⁶

Poprsje s perlastim dijamdom, plaštom i oklopom desno.

Rv: VICTORIA[AVG]²⁷

Dvije Viktorije, jedna nasuprot druge, drže vijence.

AE 4, 1,20 g, Æ 14 mm,

Nepoznata kovnica

383.- 388 g.

RIC ?

Vižula, sektor II, pn 3, prostorija 58, SJ 059,

19.09.2011.

Av: Istrošen²⁸

Rv: Istrošen

Vižula, sektor II, pn 2, prostorija 58, SJ 054,
16.09.2011.

Z.E.S.

Zaključak

Iz arhitektonskih ostataka i građe istražene i obrađene od rujna do studenog 2011. g. i to iz sjevernog dijela rezidencijske maritimne vile smještene na zapadnoj strani poluotoka Vižula kod Medulina može se potvrditi slojevitost gradnje i razgradnje kompleksa kroz više stotina godina.

U ovoj istraživačkoj fazi otkrivena je i istražena prostorija 58 do kamena živca. Iskapanje je pratilo stratigrafske slojeve od površine do dna prostorije. Na vrhu je otkriven debeo, tvrd i kompaktan sloj građevinskog kamenog materijala koji se urušio tijekom devastacije objekta. U i ispod ruševine otkriveni su ranosrednjovjekovni ulomci crne grube keramike sa zrcima kvarca, ukrašeni širokim valovnicama. Ispod kamenog naboja slijedio je sivi sloj, debljine od 25 do 30 cm, sipkog materijala od zemlje i pepela u kojem je također bilo ulomaka kasnoantičke keramike s nekoliko kasnoantičkih brončanih novčića. Numizmatički ostaci pripadaju brončanim nominalama male vrijednosti koje ukazuju na vrijeme propadanja države te kolaps, nekada, uspješnog novčarskog sustava i gospodarstva što potvrđuju i novci Konstancija II i Konstansa te Konstancije Gala i Julijana II.

Zanimljivo je otkriće nožica i ulomaka staklenih svjetloplavih čaša iz 3. st.

Iskapanje je u trećem sloju, debelom od 50 do 60 cm, pomiješanog ruševnog materijala, izvršeno do kamena

živca, koje je otkrilo mrežu temeljnih zidova najstarije arhitekture na živoj stijeni koji su u istoj ravnini sa najstarijim zidovima prve Augustove faze vile. U sjeveroistočnom uglu prostorije nađeni su fragmenti fine reljefne keramike – *terrae sigillatae*, iz istog razdoblja, ukrašene cvjetićima i bradavicama. Otkriven je veliki (muški) brončani prsten, staklena sedefna perla ženske ogrlice te više primjeraka brončanog novca. U zapisnom materijalu iskopane su i mozaičke crno bijele kockice te veliki brončani čavli (6,0 – 8,0 cm). Velike krovne *tegulae* s pečatom *Q. Clodius Ambrosius* i *Glabrionis*, nađene neposredno na najstarijim temeljnim zidovima iz 1. st., ukazuju na ostatke građevinskih elemenata najstarije faze vile.

Istraživanja provedena 2011. g. ponovno su potvrdila naseljenost maritimne vile od 1. do 7. st. s različitim fazama konstrukcija, pregradnji i destrukcija. Još je uvijek nepoznat razloga definitivnog napuštanja vile, koja se kasnije transformirala u naselje zbijenog tipa. Budući da je većim dijelom iskopano groblje u Burlama, koje se prestalo koristiti za ukop kada prestaje i život na Vižuli, može se pretpostaviti da je stanovništvo bilo oslabljeno bolestima (malariajom), ugroženo nadiranjem mora u zaljev i plavljenjem nekropole, te je novi val doseljenika u suživotu sa starosjediocima napustio poluotok i preselio na brežuljak na kojem se danas nalazi medulinsko naselje.

²⁴ *Officinu A* imaju kovnice Akvileja, Siscija i Sirmijum. Ako prihvatim činjenicu da se na reversu, možda može uočiti frigijska kapa, onda je sigurno kovnica Siscija.

²⁵ Legende oba vladara započinju s DN CONSTANTIVS PF AVG za Konstancija II. i DN CL IVLIANVS AVG za Julijana II.

²⁶ Po prikazu znamo da legenda glasi SPES REI-PVBLICE.

²⁷ Po prikazu na reversu ovaj tip novca može samo pripadati jednom od članova Valentinijanove dinastije.

²⁸ Zbog obrezanosti novca nije moguće vidjeti početak legende.

²⁹ Zbog istrošenosti novca nije moguće vidjeti završetak legende. Legendu VICTORIA AVG mogu imati vladari Valentinijan II., Teodozije I. i Arkadije, dok legenda VICTORIA AVGG se veže uz Valentinijana III. i datira se od 430. do 437. Po fizionomiji lica sklonija sam mišljenju da novac ne pripada Valentinijanu III.

³⁰ Novac je u ulomcima. Po kvaliteti i fizičkim karakteristikama može ga se datirati u 4. st.

V.G.J. – K.DŽ.

LITERATURA

- ARVELLIER-DULONG – ARVELLIER 1985 V. Arvellier-Dulong – J. Arvellier, *La verre d'époque romaine du Musée archeologique de Strasbourg, Paris 1985*
- DŽIN- GIRARDI JURKIĆ 2005 K. Džin & V. Girardi Jurkić, *Rimska gospodarska vila u Červar Portu kod Poreča* (katalog izložbe / exhibition catalogue), Pula 2005
- DŽIN 2006 K. Džin, *Stancija Peličeti: rimska vila rustika – novi nalaz na trasi Istarskog ipsilona* (katalog izložbe / exhibition catalogue), Pula 2006
- ETTINGER 2009 Z. Ettinger Starčić, *Rimski carski novci s lokaliteta Vižula kod Medulina, Jurišićev zbornik, Zagreb, 2009., 163 – 178*
- ETTINGER 2010 Z. Ettinger Starčić, *Rimski carski novci s lokaliteta Vižula kod Medulina. Arheološka istraživanja 2005.-2006.*, *Histria Antiqua* 19, Pula, 2010., 275 – 284.
- ETTINGER 2011 V. Girardi Jurkić – K.Džin – A.Paić – Z.Ettinger Starčić, *Vižula kod Medulina. Rezidencijska Maritima vila: istraživačka kampanja 2010/ Maritime residential villa: investigation campaign 2010*, *Histria Antiqua* 20, Pula 2011, 489 – 504
- GIRARDI JURKIĆ – DŽIN – PAIĆ – ETTINGER-STARČIĆ 2010 V. Girardi Jurkić – K.Džin – A.Paić – Z.Ettinger Starčić, *Vižula kod Medulina. Rezidencijska Maritima vila: istraživačka kampanja 2010/ Maritime residential villa: investigation campaign 2010*, *Histria Antiqua* 20, Pula 2011, 489 – 504
- GOBIĆ-BRAVAR 2006 Antički mramori lokaliteta Medulin-Vižula, *Histria archaeologica* 14, 2006 Pula, 315 – 321
- GREGORUTTI 1886 C. Gregorutti, *La figulina imperiale Pansiana di Aquileja ed i prodotti fittili dell'Istria, Atti e memorie della Societa istriana di archeologia e storia patria, Vol. 2, Fasc. 1. i 2., Parenzo 1886, 219 – 253*
- MATIJAŠIĆ 1987 R. Matijašić, *La produzione ed il commercio di tegole ad Aquileia, Antichita Altoadriatiche* 29/2, Udine 1987, 495 – 531
- MATIJAŠIĆ 1995 R. Matijašić, *Vecchi e nuovi rinvenimenti di tegole con bollo di fabbrica in Istria (II – Istria occidentale), Histria Archaeologica* 24–25, Pula 1993–1994 [1995], 38 – 73
- PEDIŠIĆ – PODRUG 2007 I. Pedišić – E. Podrug, *Antički opekarski pečati iz fundusa Muzeja grada Šibenika, Opuscula archaeologica* 31, Zagreb 2007, 81 – 141 *Roman Imperial Coinage, vol. I-X, London*
- ZLATUNIĆ 2010 R. Zlatunić, *Zaštitno arheološko istraživanje lokaliteta Castropola 40 u Puli* (katalog izložbe / exhibition catalogue), Pula 2010

SUMMARY

**VIŽULA NEAR MEDULIN,
MARITIME RESIDENTIAL VILLA: INVESTIGATION CAMPAIGN OF 2011**

Vesna GIRARDI JURKIĆ, Kristina DŽIN, Aleksandra PAIĆ, Zrinka ETTINGER-STARČIĆ

In September 2011, archaeological investigations continued in the northern area of the residential maritime villa, located in the west of the peninsula of Vižula near Medulin. In the course of this investigative campaign, room 58 was unearthed and investigated all the way to the living rock. The excavations followed the stratigraphic layers starting from the surface, right to the bottom of the room. The top layer was fairly thick and compact and consisted of stone building material which collapsed when the building was devastated. In and under this layer, fragments of early medieval coarse black pottery were found. The pottery has quartz inclusions and is decorated with wide undulating lines. A gray layer, 25 cm to 30 cm thick, followed after the stone layer. It consisted of loose earth and ash material, and also yielded finds. Fragments of Late Antique pottery and several Late Antique bronze coins were recovered. Of particular interest are the recovered small feet and fragments of light blue glass cups from the 3rd century AD.

The third layer was dug down to the living rock. It was 50 cm to 60 cm thick and consisted of mixed building debris. The unearthed third layer uncovered a network of wall foundations of the earliest architecture built on live rock. The foundations are at the level of the oldest walls belonging to the first phase of the villa, the Augustan phase. Fragments of fine relief pottery – *terra sigillata*, belonging to the same period, were recovered in the northeastern corner of the room. The pottery is decorated with small flowers and nubs. Other finds recovered were a large (male) bronze ring, a glass pearl bead from a female necklace and several examples of bronze coins. The backfill material also yielded black and white mosaic tiles and large bronze nails (6.0 cm – 8.0 cm). Large roof *tegulae* with the stamp *Q. Clodius Ambrosius* and *Glabrio Glabrionis*, found directly on the oldest foundation walls from the 1st century AD, are indications of the remains of architectural elements belonging to the oldest phase of the villa.

The investigations carried out in 2011 once again confirmed the life span of the maritime villa, with different phases of construction, reconstruction and destruction, from the 1st to 7th centuries AD. The villa later became a settlement of the compact type, but the reason for the villa itself to be definitively abandoned still remains unknown. However, thanks to a partly excavated gravesite in Burle, which ceased to be used for burial at the time when life in Vižula ceased, we could assume that the population was weakened by illness (malaria) and threatened by the rising level of the sea in the bay and the flooding of the necropolis. Therefore, it is probable that the then new wave of immigrants, together with the local population, left the peninsula and moved to the hill where the modern settlement of Medulin is now situated.

